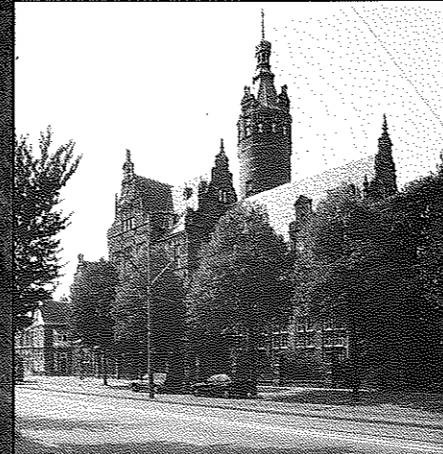

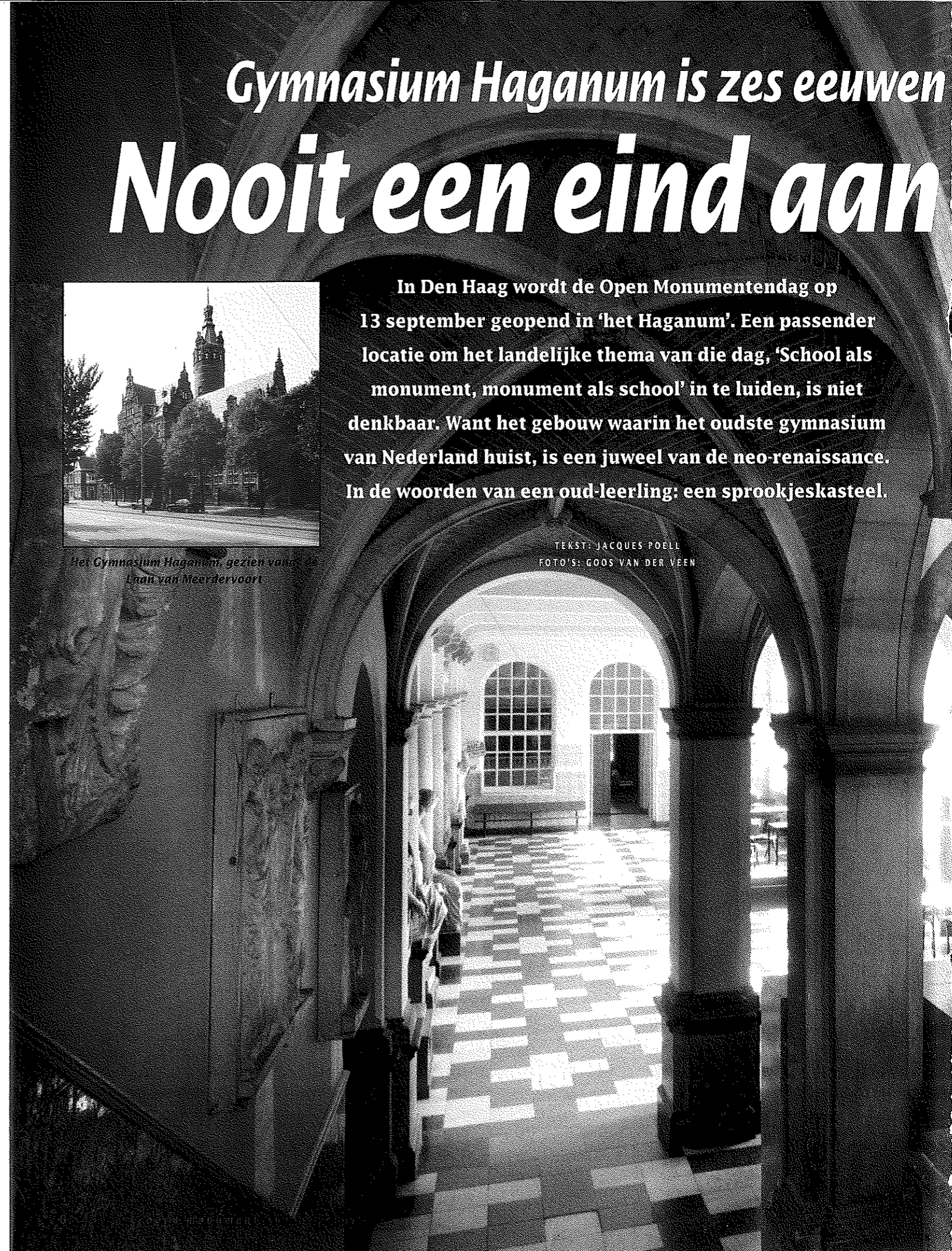
Gymnasium Haganum is zes eeuwen Nooit een eind aan

*Het Gymnasium Haganum, gezien vanuit
Lucht van Meerdervoort*

In Den Haag wordt de Open Monumentendag op 13 september geopend in 'het Haganum'. Een passender locatie om het landelijke thema van die dag, 'School als monument, monument als school' in te luiden, is niet denkbaar. Want het gebouw waarin het oudste gymnasium van Nederland huist, is een juweel van de neo-rennaissance. In de woorden van een oud-leerling: een sprookjeskasteel.

TEKST: JACQUES POELL
FOTO'S: GOOS VAN DER VEEN

Gymnasium Haganum

Uiteraard is Gymnasium Haganum op de Open Monumentendag voor het publiek opengesteld. De bezoekers zullen het echter wel zonder rondleiding moeten doen. In plaats daarvan is er een boekje te koop. Geschiedenisleraar drs. M. Roos, sinds 1969 aan de school verbonden, is een van de schrijvers. Desgevraagd toont hij zich gaarne bereid om voor de lezers van Open Monument alvast een boekje over het Haganum open te doen. We

spreeken hem in de dagen vlak voor de opening van het nieuwe schooljaar 1997-1998, en de heer Roos verontschuldigt zich voor de rommel die de monumentale zuilen en beelden in de hal ontsiert. "Maar mijn eigen lokaal heb ik speciaal voor uw bezoek al aan kant!" Dat lokaal is precies wat je ervan verwacht: banken in de klassieke frontale opstelling, en grote landkaarten van wereldrijken aan de muur: het Imperium Romanum en het Duitse Reich. "Ik begin in de eerste klas met de Grieken en de Romeinen," legt de heer Roos uit, "en eindig in de hoogste klassen met hedendaagse geschiedenis. Nee, ik ben daarin heel ouder-

wets: van thematisch onderwijs moet ik niets hebben. Stel je voor, Cleopatra en Josephine de Beauharnais in een thema 'Beroemde Vrouwen' over één kam scheren: dat is niets voor mij!"

In Den Haag daar schonk een Graaf...

De geschiedenis van het gymnasium gaat terug op drie jaartallen: 1907 als we het gebouw bedoelen, 1838 als we het instituut 'gymnasium' bedoelen, en 1394 als we 'de school' bedoelen. Laten we bij het begin beginnen, geheel in de geest van geschiedenisleraar Roos. In 1394 schonk Graaf Albrecht van Beieren het kapittel van Den Haag (toen niet veel meer dan het huidige Binnen- en Buitenhof) een school voor wereldlijk onderwijs, waar men opgeleid werd tot jurist of hogere ambtenaar. Die school kreeg aan het eind van de middeleeuwen het predikaat 'Latijnse School', en zou onder die naam tot 1838 blijven bestaan.

Als instituut was de Latijnse School (met behalve heel veel Latijn en

Grieks slechts wiskunde, aardrijkskunde en geschiedenis op het rooster) in heel Nederland een kwijnend bestaan gaan leiden. In 1837 kwam de toenmalige rector van de Haagse Latijnse School, dr. Casparus Bax, met het plan om zijn school te laten fuseren met de ook al op apegapen liggende Middelbare School (met een vakkenpakket van rekenen, boekhouden, aardrijkskunde, geschiedenis, wis- en natuurkunde en moderne talen). Dat plan werd verrassend snel door de Gemeente Den Haag aangenomen, en een jaar later, op 8 oktober 1838 werd de eerste les op het eerste gymnasium van Nederland gegeven. De term 'gymnasium' was naar Duits voorbeeld al een tijdje in zwang als aanduiding van een Latijnse school. Het Stedelijk Gymnasium Haganum zag het licht. De heer Roos, zelf geen Hagenees maar Leidenaar, moet toch wel even kwijt dat 'Stedelijk' natuurlijk wat te veel eer is. "Den Haag is immers geen stad. Dat wilde men vroeger niet, omdat er dan belasting betaald moest worden. Van stadsrechten was dan ook geen sprake, en van stadsmuren evenmin. En u weet: 'Bürger und Bauer scheidet die Mauer!'"

Granaatappel

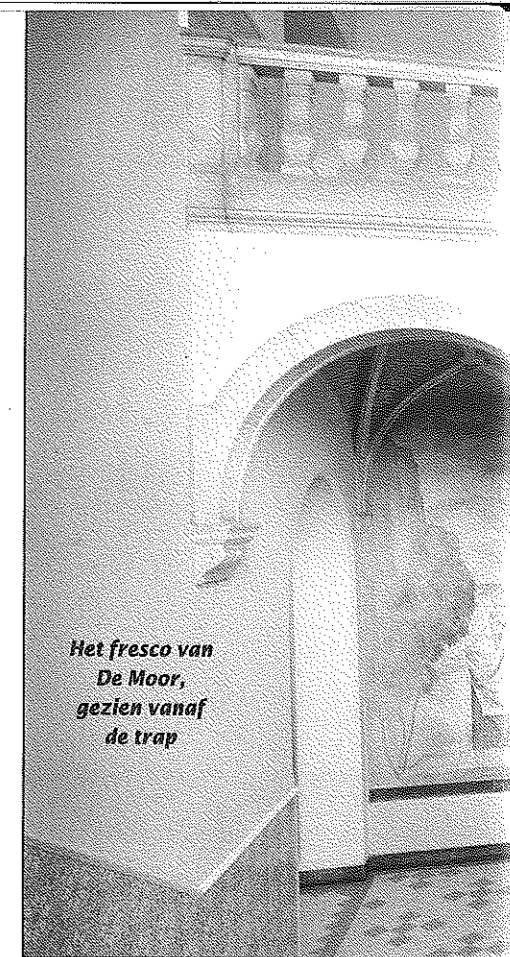
In 1907 kreeg Gymnasium Haganum (aanvankelijk aan de Raamstraat gevestigd) de beschikking over een nieuw pand, de huidige behuizing aan de Laan van Meerdervoort. De heer Roos: "De gemeente schonk een stuk grond van het park Sorgvliet aan het Stedelijk Gymnasium. Als architect werd Van Lokhorst aangesteld. In die

Open Monumentendag

De Haagse Open Monumentendag 1997, wordt op zaterdag 13 september geopend in het gebouw van Gymnasium Haganum, Laan van Meerdervoort 57 te Den Haag, om 10.30 uur door de wethouders H.J. Meijer en mevrouw A.C. van Kampen. De eerste harkt een nieuwe tuin aan, en de laatste geeft samen met het schoolorkest een (piano)concert. Daarna is de school tot 16.00 uur te bezichtigen. Er zijn geen rondleidingen, maar u kunt ter plekke wel een speciaal voor de gelegenheid uitgebracht boek over het gebouw kopen (à f 25,00).

De heer Roos poseert met Demosthenes (voorgond) en Venus (met de blote rug)

Het fresco van De Moor, gezien vanaf de trap

tijd waren de neo-stijlen erg in trek. Voor kerken werd neo-gotiek toegepast, en voor wereldlijke gebouwen neo-rennaissance." Van die laatste bouwstijl is het Haganum een duidelijke exponent. Gevels, zuilen, ornamenten: alles grijpt terug op de renaissance, die op haar beurt weer teruggrijpt op de klassieke oudheid. Om die dubbele ontlening te illustreren wijst de heer Roos op de tegels die de wanden van de centrale hal bekleden: "Kijk, dat zijn replica's van zestiende-eeuwse tegels. Het origineel vind je onder meer terug in Museum De Lakenhal in Leiden. Het motief van die tegel is de granaatappel. In de zestiende-eeuw was het mode om die, als een exotisch vruchtbaarheidssymbool, af te beelden. Van Lokhorst heeft ze waarschijnlijk alleen maar geherintroduceerd omdat hij ze mooi vond. Meer moet je daar volgens mij niet achter te zoeken, want met de school heeft de granaatappel niet zo gek veel te maken."

Glazen knikkerogjes

De rondleiding door wat ooit door een oud-leerling 'het sprookjeskasteel' werd genoemd, is begonnen. De heer Roos bestijgt de wenteltrap van de 'kasteeltoren', en laat op de tweede verdieping het biologiekabinet zien. "Een unieke verzameling, dat zie je op geen één school meer," zegt hij trots.

waakhond ("Cave canem", Latijn voor "Wacht u voor de hond") in het tuinpad, maar ook vanwege de beplanting. "We hebben stekjes van Italiaanse planten uit onze vorige Romeinse tuin bewaard," verduidelijkt de heer Roos, op een rustiek bankje plaatsnemen.

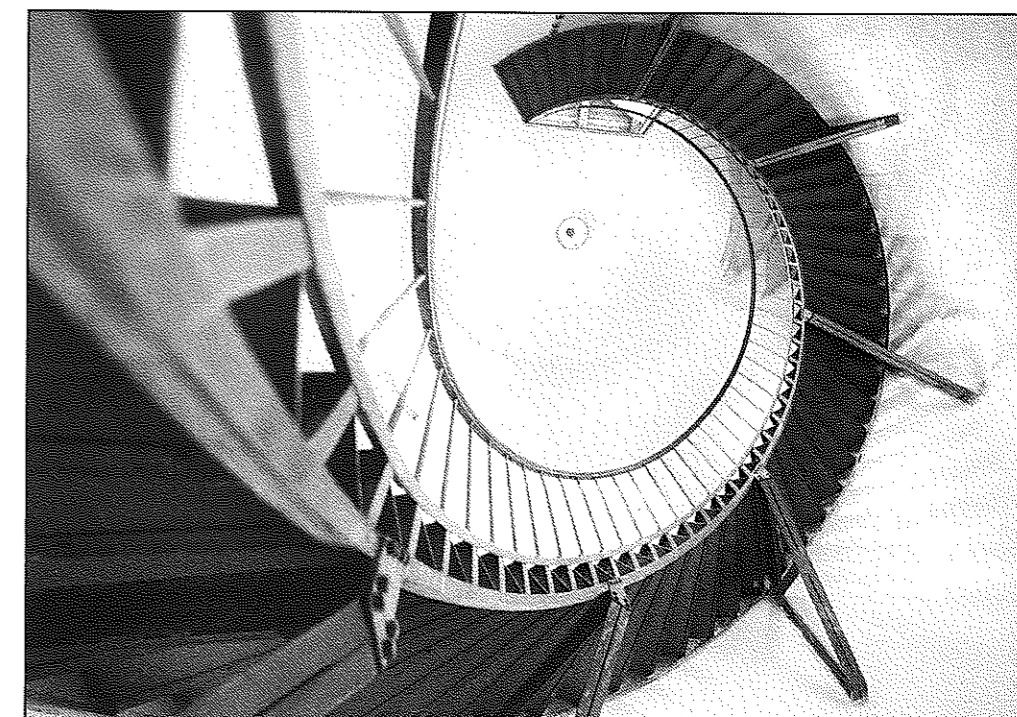
Hockeykinderen en voetbalkinderen

Klassieke beelden, symbolen, Griekse en Latijnse spreuken voor ingewijden: is het Haganum elitair? Zittend in de Romeinse tuin, mijmerend in de middagzon, vat de heer Roos desgevraagd het wezen van het Haganum samen: "Het grote van dit gymnasium is, dat als kinderen ergens belangstelling voor hebben, dat wordt gerespecteerd. Je hebt hier dan ook van alles: hockeykinderen en voetbalkinderen, zeg maar. Nee, het Haganum is geen eliteschool." In het boekje dat de school in 1988 ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan uitbracht, verwoordde de toenmalige rector, de heer Bierman, het zo: "Men zou zich kunnen afvragen of het Gymnasium

Honderden opgezette dieren bevoken in hun bevroren stilte de voornamelijk donkerbruine kasten. Veel inheemse roof-, zang- en weidevogels, en vooral veel kleine zoogdieren, waaronder een moederhermelijn die haar vijf jongen zoogt, onderwijl met haar glazen knikkerogjes waakzaam rondspiedend. Het gedeelte van de toren dat boven de rest van het gebouw uitsteekt, blijkt helemaal leeg te zijn. Er liggen op de allerhoogste omgang alleen wat opgerolde wandkaarten, waar de heer Roos zich met een kreet van verrukking op stort. "Potverdorie, dus hier liggen ze! Toch goed dat we hier even een kijkje nemen!"

Een mediterraan landschap

Weer in het eigenlijke schoolgebouw afgedaald vestigt de heer Roos de aandacht op een groot fresco, in 1938 door Christiaan de Moor geschilderd. We zien een mediterraan landschap, met op de voorgrond drie figuren: links de wiskundige Pythagoras, rechts de beeldhouwer Phidias, en in het midden, als 'bindend element' tussen kunsten en wetenschappen, de filosoof Plato. De heer Roos: "Het fresco is zo geschilderd, dat je ofwel het geheel, ofwel een afgerond deel van het geheel ziet, waar je ook staat." Het Griekse onderschrift bij de muurschildering vermeldt dat "De Moor het

gemaakt heeft, maar dat oud-leerlingen van de school dat mogelijk hebben gemaakt". De heer Roos voegt daar aan toe: "En op dit moment zijn de huidige leerlingen op hun beurt weer bezig een boekje over het fresco te schrijven."

Aan het eind van de rondleiding laat de heer Roos de onlangs nieuw aangelegde Romeinse tuin zien. Romeins, niet alleen vanwege de tuinarchitectuur en een prachtig mozaïek van een

De spiraalvormige trap in de lege toren

Haganum elitair is. 'Ja' moet gezegd worden als er bedoeld wordt dat alleen kinderen met een vrij hoge intelligentie en behoorlijke inzet het eindexamen in zes jaar kunnen behalen. Maar men mag en moet gelukkig 'Neen' zeggen als men zou menen dat alleen kinderen uit een bepaalde vrij hoge sociale klasse het gymnasium zouden bevolken." De heer Roos: "De gymnasiale vorming is zó belangrijk, dat je die niemand mag onthouden."